

550

ธนาคารไม่มีดอกเบียตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

นายชัลมาน เหมมานะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

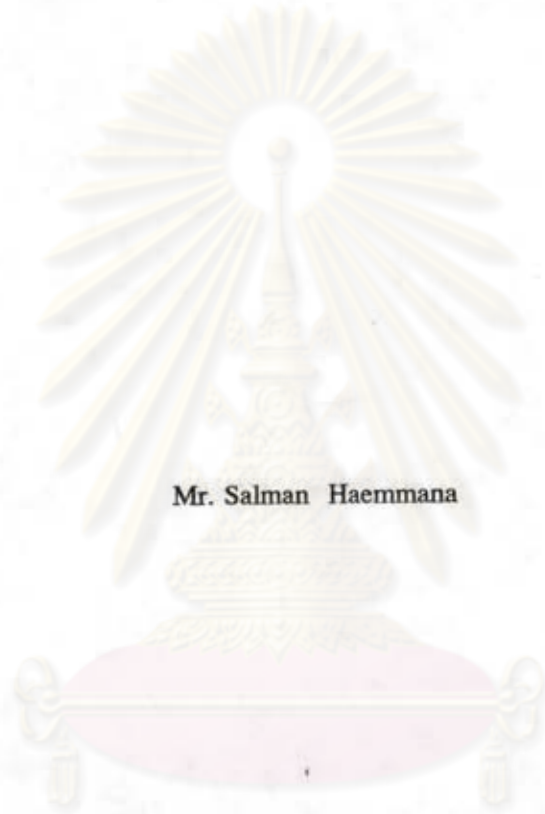
พ.ศ. 2539

ISBN 974-634-225-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

i 17020128

ISLAMIC INTERESTLESS BANKING

Mr. Salman Haemmana

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the requirements

for the Degree of Master of laws

Department of law Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-634-225-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ธนาคารไม่มีดอกเบี้ยตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

โดย

นายชลมาน เหมมานะ

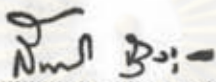
ภาควิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รศ. พิชัยศักดิ์ ทรายางกูร

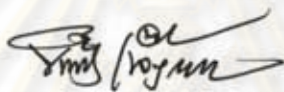
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

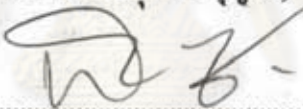
(รศ. ดร. สันติ อุสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

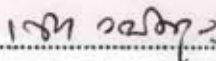
.....ประธานกรรมการ

(ผศ. ชิตพันธ์ เชื้อบุญชัย)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(รศ. พิชัยศักดิ์ ทรายางกูร)

.....กรรมการ

(อาจารย์เกริก วนิกกุล)

.....กรรมการ

(ดร.อนิส อมาตกุล)

.....กรรมการ

(คุณบัณฑิต โฉม แก้วสะอาด)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ชัลดมาน เหมมานะ : ธนาคารไม่มีดอกเบี้ยตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม (ISLAMIC-INTERESTLESS BANKING) อ.ที่ปรึกษา : รศ.พิชัยศักดิ์ หรยางกูร, 156 หน้า, ISBN 974-634-225-8

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาแนวความคิดและรูปแบบวิธีการในการประกอบธุรกิจของธนาคารไม่มีดอกเบี้ยตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างธนาคารไม่มีดอกเบี้ยในต่างประเทศกับคู่สัญญาในประเทศไทยรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการจัดตั้งธนาคารไม่มีดอกเบี้ยขึ้นในประเทศไทย

การศึกษานี้ได้พิจารณาหลักกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับแนวความคิดในเรื่องของการห้ามคิดดอกเบี้ยและการประกอบธุรกิจโดยวิธีการแบ่งปันผลกำไรขาดทุน (Profit and Loss Sharing) รวมทั้งวิธีการประกอบธุรกิจและการกำกับควบคุมการประกอบธุรกิจของธนาคารไม่มีดอกเบี้ยตามหลักกฎหมายอิสลามในต่างประเทศ โดยเปรียบเทียบกับวิธีการประกอบธุรกิจและการกำกับควบคุมธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายไทย

ผลการวิจัยพบว่าวิธีการประกอบธุรกิจของธนาคารไม่มีดอกเบี้ยแตกต่างจากวิธีการประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป โดยคิดค่าตอบแทนเป็นกำไรจากการร่วมลงทุนและจากการค้ำคังนั้น ในกรณีที่มีการทำธุรกรรมทางการเงินกับคู่สัญญาในประเทศไทย จึงมีปัญหากับการวินิจฉัยว่าค่าตอบแทนที่ส่งออกจากประเทศไทยเป็นดอกเบี้ยหรือกำไรจากการค้ำคังซึ่งจะมีภาระภาษีที่แตกต่างกัน ส่วนการจัดตั้งธนาคารไม่มีดอกเบี้ยขึ้นในประเทศไทยจะมีอุปสรรคจากการที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายรองรับวิธีการดำเนินธุรกิจของธนาคารไม่มีดอกเบี้ยตามหลักกฎหมายอิสลาม และไม่มีกฎหมายสำหรับการควบคุมการดำเนินธุรกิจของธนาคารดังกล่าว

ดังนั้นจึงควรบัญญัติกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจและการควบคุมการประกอบธุรกิจของธนาคารไม่มีดอกเบี้ย เพื่อให้มีการประกอบธุรกิจและการจัดตั้งธนาคารไม่มีดอกเบี้ยขึ้นทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการระดมเงินออมจากชาวมุสลิมในประเทศไทย

ภาควิชา นิติศาสตร์
สาขาวิชา กฎหมายธุรกิจ
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

##C470642 : MAJOR LAW.

KEY WORD: INTEREST/INTERESTLESS/ISLAMIC LAW/INTERESTLESS BANK

SALMAN HAEMMANA: ISLAMIC INTERESTLESS BANKING. THESIS. ADVISOR. LECTURER

PICHSAISAK HARAYANGKUL. 156 pp. ISBN 974-634-225-8

This thesis aims to study the theory and practice of business - transaction of Islamic Interestless Bank pursuant to the principle of Islamic religions, particularly on the legal problems and obstacles in financial transaction between the overseas interestless banks and the contracting parties in Thailand, including the legal problems and obstacles in establishing such interestless bank in Thailand.

In this regard, the Islamic principles of law concerning the concepts of the prohibition of collection of interest and the profit and loss sharing in banking transaction, including the procedural of transaction and the control of such interestless bank under the Islamic laws of other countries have been considered by comparing with the practice of banking transaction and the control of the general commercial bank in Thailand.

It was found that the procedural of banking transaction of the Islamic Interestless Bank differs from those of the general commercial bank, especially on the income of such interestless bank which compute on the profit earning from investment and trade. Therefore, in case of the financial transaction between the overseas interestless bank and the contracting parties in Thailand, the remittance of such income from Thailand to the overseas interestless bank brings up and issue whether it should be considered as interest or trading profit since the tax burden of these two are quite different. As regards the establishment of the interestless bank in Thailand, since Thailand has no applicable laws supporting the business transaction and the control fo such interestless bank, therefore, there might be some diffeculties in establishing such an interestless bank in Thailand.

It is therefore, advisable that the laws relating to the business transaction of the interestless bank and the laws governing the control of such a bank should be passed in order to enhance the formation of such bank.

ภาควิชา..... นิติศาสตร์

ลายมือชื่อนิติ.....

สาขาวิชา..... กฎหมายธุรกิจ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา..... 2538

ลายมือชื่อคณาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยพระเมตตาของเอกองค์อัลลอฮ์ (ช.ต.)

ผู้เขียนขอขอบคุณในความช่วยเหลือและความอนุเคราะห์ของอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน

ผู้เขียนขอขอบคุณท่านอาจารย์พิชัยศักดิ์ หรยางกูร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่สละเวลาให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่งจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

ผู้เขียนขอขอบคุณ ผศ. ธิตินันท์ เชื้อบุญชัย ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ดร. อนัส อมาตยกุล ที่ได้ให้คำแนะนำและความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม รวมทั้งจัดหาเอกสารที่มีประโยชน์แก่ผู้เขียนในการเขียนวิทยานิพนธ์ ท่านอาจารย์เกริก วงศ์กุล ที่ให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่งในวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนและคุณบัณฑิร โฉม แก้วสอาดในการให้คำแนะนำที่มีประโยชน์แก่ผู้เขียน

ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณธานีทร จิระสุนทร ที่ให้ความช่วยเหลือทางการทำงานของผู้เขียนระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณศุภรพิชญ์ สุขประเสริฐ ที่ช่วยผลักดันและช่วยเหลือในการพิมพ์และตรวจพิสูจน์อักษรให้ผู้เขียนจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนแล้วเสร็จ และคุณอิศร จันทรวงศ์ ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบคุณมารดาของผู้เขียนที่ให้กำลังใจแก่ผู้เขียนในทุกด้านเสมอมา รวมทั้งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์แก่ผู้อ่าน ผู้เขียนขอให้ความดีดังกล่าวเป็นของบุคคลที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ข้างต้น และผู้เขียนขอรับความผิดพลาดใดๆในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แต่ผู้เดียว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชัลมาน เหมมานะ

สารบัญ

	หน้า
หน้าอนุมัติ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
สมมุติฐาน.....	2
ขอบเขตการศึกษา.....	3
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับระบบกฎหมายและเศรษฐกิจอิสลาม.....	5
ระบบกฎหมายและเศรษฐกิจอิสลาม.....	11
1. ที่มาของกฎหมายอิสลาม.....	12
1.1 คัมภีร์อัล-กุรอาน.....	13
1.2 ซุนนะฮ์และฮาดิษ.....	14
1.3 อิจญ์มะ.....	15
1.4 กียาสหรืออิจญ์ดีหาค.....	15
2. ประวัติศาสตร์กฎหมายอิสลาม.....	16
2.1 ยุคสมัยท่านศาสดามุฮัมมัด(ช.ล.).....	17
2.2 ศตวรรษแรกของอิสลาม.....	18
2.3 ยุคการปกครองของราชวงศ์อุมัยยะฮ์.....	18
2.4 ยุคการปกครองของราชวงศ์อับบาซียะฮ์.....	19
2.5 ยุคอาณาจักรอูษมานียะฮ์.....	21
2.6 กฎหมายอิสลามในคาบสมุทรอินเดียและแอลจีเรีย....	21
3. ระบบเศรษฐกิจอิสลามเบื้องต้น.....	22

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
3.1 หลักการบริโภค.....	23
3.2 หลักการเศรษฐกิจ.....	24
ดอกเบี้ยตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม.....	26
1. ความหมายของคำว่าดอกเบี้ย (Riba)	
ตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม.....	26
1.1 คำสอนเกี่ยวกับดอกเบี้ยในคัมภีร์อัล-กุรอาน.....	26
1.2 ดอกเบี้ยในฮาดิษ.....	28
1.2.1 ฮาดิษที่กล่าวถึงดอกเบี้ยทั่วไป.....	28
1.2.2 ดอกเบี้ยจากการกู้ยืม.....	29
1.2.3 ดอกเบี้ยเกี่ยวกับการซื้อขายแลกเปลี่ยน.....	30
2. แนวคิดเกี่ยวกับการห้ามคิดดอกเบี้ยในศาสนาอิสลาม.....	33
3. ความหมายของดอกเบี้ยในระบบทุนนิยม.....	36
4. สรุปความหมายของดอกเบี้ยในทัศนะของอิสลามและดอกเบี้ย ในทัศนะของทุนนิยม.....	39
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับธนาคาร ไม่มีดอกเบี้ย.....	41
1. แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการระบบการเงิน และการจัดตั้ง ธนาคาร ไม่มีดอกเบี้ย.....	42
1.1 การจัดระบบทางการเงินตามแนวคิดศาสนาอิสลาม	42
1.1.1 เงินตรากับการเป็นตัวกลางการแลกเปลี่ยน	42
1.1.2 การกระจายความมั่งคั่งในอิสลาม.....	42
1.2 แนวคิดและเหตุผลในการจัดตั้งธนาคาร ไม่มีดอกเบี้ย	43
1.2.1 ระบบธนาคาร ในอาณาจักรอิสลาม.....	43
1.2.2 ที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับธนาคาร ไม่มีดอกเบี้ย.....	45
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเข้าหุ้นและการแบ่งปันผลกำไร ขาดทุนตามทัศนะของอิสลาม.....	46

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

2.1 รูปแบบการเข้าเป็นหุ้นส่วน (Musharika).....	46
2.1.1 การเป็นหุ้นส่วนโดยไม่มีสัญญาต่อกัน. (Musharika-al Milk).....	46
2.1.2 การเข้าเป็นหุ้นส่วนโดยสัญญา (Musharika al Uqud).....	47
2.2 รูปแบบการร่วมลงทุน(Mudaraba).....	48
3. ธนาคารไม่มีดอกเบี้ย.....	51
ประวัติการจัดตั้งธนาคารไม่มีดอกเบี้ย.....	52
1. ธนาคารไม่มีดอกเบี้ยในสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน.....	57
2. ธนาคารไม่มีดอกเบี้ยในสาธารณรัฐอิสลามแห่งปากีสถาน.....	58
3. ธนาคารไม่มีดอกเบี้ยในสหพันธรัฐมาเลเซีย.....	59
4. ธนาคารไม่มีดอกเบี้ยในประเทศฟิลิปปินส์.....	61
5. ธนาคารอิสลามเพื่อการพัฒนา (Islamic Development Bank).....	62
6. คารุล อัล มาล อัล อิสลามีย์ (Darul al Mal al Islami).....	63
รูปแบบองค์กรและการบริหารกิจการของธนาคาร.....	64
1. รูปแบบองค์กรของธนาคาร.....	64
2. ทุนและเจ้าของทุนกับธนาคาร.....	67
รูปแบบการประกอบธุรกิจของธนาคาร.....	72
1. การให้กู้ยืมเงิน.....	73
1.1 การให้กู้ยืมเงินแบบให้เปล่า.....	73
1.2 การให้กู้ยืมเงินทั่วไป.....	74
2. การให้กู้ยืมเงินเพื่อผลตอบแทน.....	74

2.1 การให้กู้ยืมเงินเพื่อการซื้อสินค้า.....	74
2.1.1 การให้กู้ยืมเงินเพื่อซื้อสินค้าโดยการบวกเพิ่มราคาสินค้า	74
2.1.2 การขายสินค้าก่อนส่ง.....	75
2.1.3 การขายสินค้าโดยการจองซื้อ.....	76
2.2 การให้สินเชื่อโดยการร่วมลงทุน.....	76
2.3 การให้สินเชื่อเพื่อการลงทุนโดยไม่มีอำนาจจัดการ.....	77
2.4 การให้กู้ยืมเงินเบิกเกินบัญชี.....	78
3. การรับฝากเงิน.....	78
3.1 การรับฝากเงินโดยไม่มีผลตอบแทน.....	79
3.2 การฝากเงินเพื่อการลงทุน.....	79
4. การประกอบธุรกิจอื่นของธนาคารไม่มีดอกเบี้ย.....	81
4.1 การให้สินเชื่อเพื่อการทำลีสซิ่ง.....	81
4.1.1 การลีสซิ่งที่ไม่อาจเพิกถอนได้.....	81
4.1.2 การลีสซิ่งแบบชั่วคราว.....	82
4.2 การประมูลเพื่อการลงทุน.....	78
4.3 ตราสารทางการเงินเพื่อการลงทุน.....	83
4.4 การลงทุนเพื่อการเกษตร.....	84
4.5 การให้สินเชื่อทางการค้า.....	84
4. ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการประกอบธุรกิจของธนาคารไม่มีดอกเบี้ย	87
ปัญหาทางกฎหมายในการติดต่อสัมพันธ์กับธนาคารไม่มีดอกเบี้ยในต่างประเทศ	92
1. การร่วมลงทุนในธนาคารไม่มีดอกเบี้ย.....	92
1.1 การเข้าถือหุ้นในธนาคารไม่มีดอกเบี้ย.....	92
1.2 การลงทุนในการซื้อตราสาร.....	93
2. การฝากเงินกับธนาคารไม่มีดอกเบี้ย.....	94
2.1 บัญชีเงินฝากแบบที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม.....	94
2.2 บัญชีเงินฝากเพื่อการลงทุน.....	94

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
3. การใช้บริการสินเชื่อจากธนาคารไม่มีดอกเบี้ย.....	95
3.1 การซื้อสินค้าโดยการให้สินเชื่อแบบเพิ่มราคา.....	95
3.1.1 สัญญาระหว่างธนาคารกับผู้ขอสินเชื่อ.....	96
3.1.2 พิจารณาจากวิธีการคำนวณกำไรที่บวกเพิ่ม.....	98
3.1.3 พิจารณาตามกฎหมาย.....	99
4. การให้ความช่วยเหลือทางการเงินของธนาคารไม่มีดอกเบี้ย.....	100
ต่อเอกชนและองค์กรในประเทศไทย	
5. การลงทุนในประเทศไทยกับธนาคารไม่มีดอกเบี้ย.....	101
5.1 การร่วมลงทุน(Mudaraba) และการเข้าเป็นหุ้นส่วน.....	101
(Musharika)	
5.2 การเข้าร่วมลงทุน โดยการถือหุ้นบริษัทจำกัด.....	101
รูปแบบการจัดตั้งธนาคารไม่มีดอกเบี้ยในประเทศไทย.....	102
1. สหกรณ์ออมทรัพย์.....	103
1.1 การจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์.....	103
1.2 ปัญหาจากการดำเนินธุรกิจในรูปแบบสหกรณ์.....	105
2. การจัดตั้งบริษัทเพื่อการลงทุน.....	106
3. การจัดตั้งองค์กรในลักษณะอื่น.....	107
3.1 รูปแบบของการจัดตั้งธนาคารไม่มีดอกเบี้ย.....	107
3.1.1 การจัดตั้งธนาคารไม่มีดอกเบี้ยตามพระราชบัญญัติ... การธนาคารพาณิชย์	108
3.1.2 รูปแบบของสถาบันการเงินอื่นที่ไม่ใช่ธนาคาร..... พาณิชย์กับการจัดตั้งธนาคารไม่มีดอกเบี้ย	111
พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์กับการจัดตั้งธนาคารไม่มีดอกเบี้ย.....	117
ในประเทศไทย	
1. การประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์.....	118
1.1 การรับฝากเงิน.....	118
1.2 การให้สินเชื่อ.....	121

1.3 การเป็นเจ้าของนี้เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้จ่ายเงินเพื่อประโยชน์..... ของผู้เคยค่า	122
1.4 การเป็นเจ้าของนี้เนื่องจากการจ่ายเงินตามเลตเตอร์ ออฟ เครดิต.....	122
1.5 การซื้อขายตั๋วแลกเงิน.....	122
1.6 การซื้อขายเงินปริวรรตต่างประเทศ.....	122
2. การควบคุมและกำกับธนาคารพาณิชย์.....	122
2.1 การควบคุมโดยการดำรงเงินกองทุนและสินทรัพย์.....	123
2.1.1 ให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินกองทุนเป็นสัดส่วนต่อสินทรัพย์... 123	
2.1.2 ให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินสดสำรอง.....	123
2.1.3 ให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องเป็นอัตราส่วน.. 124 กับยอดเงินฝากหรือยอดเงินกู้ยืม	
2.1.4 เงินสดสำรองพิเศษ.....	125
2.1.5 การควบคุมอย่างอื่น.....	125
2.2 การควบคุมและกำกับธนาคารไม่มีคอกเบี้ยตามพระราชบัญญัติ..... 126 การธนาคารพาณิชย์	
2.2.1 การควบคุมการดำรงสินทรัพย์.....	126
2.2.2 การควบคุมการประกอบธุรกิจของธนาคาร.....	127
2.2.3 การควบคุมธุรกิจธนาคาร ไม่มีคอกเบี้ยที่ไม่ใช่.....	128
การประกอบการธนาคารพาณิชย์	
กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจของธนาคาร ไม่มีคอกเบี้ย.....	133
1. รูปแบบการประกอบธุรกิจของธนาคาร ไม่มีคอกเบี้ยตามหลักกฎหมาย.....	133
อิสลามกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	
1.1 การรับฝากทรัพย์.....	133
1.2 การยืม.....	134
1.3 การเข้าเป็นหุ้นส่วน.....	135
1.3.1 การเข้าหุ้นส่วนแบบการร่วมลงทุน (Mudaraba).....	135

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
1.3.2 การเข้าเป็นหุ้นส่วนแบบจำกัดความรับผิดชอบ.....	135
1.4 การซื้อขาย.....	137
1.5 การค้าประกัน จำนอง จำน่า.....	138
1.6 การเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ.....	139
2. การประกอบธุรกิจของธนาคาร ไม่มีดอกเบี้ยตามกฎหมายอื่น.....	140
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	143
รายการอ้างอิง.....	153
ประวัติผู้เขียน.....	156

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย